

Referanser: MKR/AU 04/23

Arkivsak: 23/00095-2

The Pathways to Peace - Brev fra KEK av 14.12.22
The Pathways to Peace - Dokument fra KEK
WCC Ecumenical Call to Just Peace
WCC General Assembly: "The Things That Make For Peace: Moving the World to Reconciliation and Unity"

WCC General Assembly: "War in Ukraine, Peace and Justice in the European Region"
Berit Hagen Agøy: "Den norske kirkes engasjement for fred - Mellomkirkelig råds arbeid med krigs- og fredsspørsmål" - PACEM 192 (2016)
Ett år etter – en uttalelse fra Bispemøtet om krigen i Ukraina, 16. feb. 2023

Økumenisk freds- og forsoningsarbeid

Sammendrag

Krigen i Ukraina har aktualisert spørsmålet om hvordan kirken forholder seg til krig. Fram til nå har Den norske kirke engasjert seg i mottak av flyktninger og humanitær støtte til ofre. Det er utarbeidet forbønner og andre ressurser for lokale menigheter. Det har også kommet uttalelser fra Kirkemøtet, Bispemøtet, preses og andre, og det har vært holdt webinarer, forbønnsgudstjeneste og økumenisk klokke-
ringing.

Nå har krigen vart ett år, og etiske spørsmål knyttet til krigens virkemidler, militær maktbruk og alternative måter å løse konflikter på blir påtrengende. Hva er kirkens holdning til disse temaene? Hva kan være kirkens særegne bidrag til fred, hva er kirkens motivasjon, verktøy og handlingsrom? Hvordan skal vi forholde oss til Den russisk-ortodokse kirke, ut over å komme med verbal kritikk?

Det foreslås et seminar i tilknytning med MKRs møte i mai som tar opp disse temaene.

Hensikten med å behandle saken på dette MKR-møtet, er at rådet skal identifisere tematikk og problemstillinger som bør tas opp på seminaret i mai.

Rådet bør konsentrere seg om hva som er Den norske kirkes prinsipielle og etisk funderte holdning til krig, samt kirkens virkemidler og handlingsrom for å bidra til fred og forsoning i forbindelse med krigen i Ukraina, Norges forhold til Russland og kirkens særlige relasjon til Den russisk-ortodokse kirke.

Som bakgrunn for saken vil internasjonal direktør innlede om kirkens fredsarbeid. Vedlagt er også diverse dokumenter som er relevant bakgrunn for samtalen i rådet.

KISP drøftet krigen i Ukraina på sitt møte 6. februar og har gitt viktige innspill til MKR som refereres i sakspapiret.

Forslag til vedtak

1. Mellomkirkelig råd har ber om at følgende tema tas opp på et seminar om kirkens freds- og forsoningsarbeid i tilknytning til rådsmøtet i mai:
....
2. Mellomkirkelig råd har disse øvrige innspillene til seminaret:
....

Saksorientering

Bakgrunn

Hvorfor ta opp dette temaet nå?

Det er heldigvis lenge siden krigen har vært så tett på oss. Nå fører et naboland en aggressiv angrepskrig i Europa. Det har vært underforstått i kirkelige uttalelser, også fra Den norske kirke, at Ukraina har en legitim og moralsk rett til å møte den russiske invasjonen med væpnet motstand. Det samme gjelder andre lands militære støtte til Ukraina. Uten at det er sagt direkte, har talspersoner for Den norske kirke gitt støtte til Norges militære bistand til Ukraina. Det synes klart at bruk av væpnet motstandsmakt er etisk legitimt, samtidig som at Russlands militære angrep er etisk forkastelig – og også i strid med folkeretten.

Men ettersom krigen blir langvarig, reiser det seg også kritiske stemmer mot NATO og de vestlige lands militære støtte. I andre deler av verden undrer man seg over den politiske viljen til å støtte Ukraina og til ressursbruken til militært materiell, i forhold til engasjement i kriger og konflikter i andre deler av verden. Noen spør om militær makt er den eneste eller beste måte å møte den russiske aggresjonen på. Finnes det andre virkemidler? Hva med sterkere sanksjoner og diplomatiske løsningsforsøk? Disse spørsmålene høres blant ungdom, hos dem som ikke kjenner den europeiske historien og «den kalde krigen», og hos mennesker som lever i konflikter i andre deler av verden, og som nå erfarer at humanitær støtte omdirigeres til våpenhjelp i Ukraina.

Aksept for militær motstand mot Russland er kanskje åpenbar for de fleste voksne nordmenn, men vi trenger å sette ord på hvorfor. Hvordan begrunner kirken etisk sin støtte til væpnet makt? Det er stater som fører krigen, hva blir kirkenes rolle? Det er en stund siden disse temaene stod på agendaen i Den norske kirke, og yngre generasjoner er i mindre grad kjent med dem.

Den russisk-ortodokse kirkes overhode bruker teologisk retorikk på måter som i realiteten er en støtte til russisk krigføring. De økumeniske organisasjonene og

kirker, inkludert Den norske kirke, har tatt tydelig avstand fra patriark Kirills uttalelser. Men hva mer kan vi gjøre enn å ta verbal avstand?

Et langvarig økumenisk fredsarbeid

Det lutherske verdensforbund og Kirkenes verdensråd ble etablert rett etter 2. verdenskrig, og Konferansen av europeiske kirker ble etablert i 1959 i et Europa splittet i den kalde krigen. Fredsarbeid har vært en sentral del av det økumeniske samarbeidet helt fra starten av. Forsoning etter verdenskrigen, frigjøringskrigene i forbindelse med avkolonialiseringen, rasisme, kald krig, borgerkriger og ulike former for væpna konflikter har engasjert kirkene, ikke minst gjennom et omfattende humanitært arbeid for flyktninger og krigsofre. Kirkene vært viktig bidragsytere i forsoningsarbeid i forbindelse med mange ulike konflikter. Organisasjonene og mange av medlemskirkene har vært pionerer i mobilisering mot atomvåpen og andre uetiske våpen, seksualisert vold i konflikter og religiøst motivert vold.

Kirkens Nødhjelp (KN) har vært Den norske kirkes viktigste aktør i mye av dette arbeidet, sammen med noen av misjonsorganisasjonene. Fred og forsoning et av KNs viktigste arbeidsfelt. KN er en viktig ressurs for MKRs arbeid med fred og forsoning. Les mer om KNs fredsarbeid i en nylig utgitt rapport: [Freden må eies av alle](#)

I tillegg til konkret fredsarbeid har det vært arbeidet mye med etiske problemstillinger knyttet til krig. Den internasjonale «Peace Convocation» på Jamaica i 2011 som KV arrangerte, er betegnet som et paradigmeskifte hvor man gikk over fra å drøfte «rettferdig krig» til å fokusere på «rettferdig fred». Det ble utarbeidet et omfattende materiell om kirkelig fredsarbeid. Dette er lite kjent, men like fullt viktige ressurser i Den norske kirkes arbeid. Det er tid for å løfte fram igjen dette. KV-dokumentet «Ecumenical Call to Just Peace» er lagt ved.

Dette er en viktig bakgrunn for Den norske kirkes møte med dagens krigssituasjon i Europa.

Noen aktuelle ressurser og utfordringer

KVs generalforsamling i 2022 vedtok to viktige uttalelser «The Things That Make For Peace: Moving the World to Reconciliation and Unity» og «War in Ukraine, Peace and Justice in the European Region». Begge disse er relevante for å identifisere kirkens særlige rolle i freds- og forsoningsarbeid.

KEK har initiert et nytt program, «Pathways for Peace», som de inviterer medlemskirkene til å bli med i. Det inneholder en rekke konkrete forslag til kirkelig involvering i fredsarbeid i Europa. Den norske kirke inviteres til å bidra til dette programmet. Hvordan gjør vi det?

Det finnes en rekke kirkelige uttalelser om krigen i Ukraina. Bispemøtets kom med en uttalelse 15. februar i forbindelse med ettårsmarkeringen av krigsutbruddet. Er det tematikken i biskopenes uttalelse MKR bør følge opp?

I Ressursbanken finnes mye stoff om kirkens engasjement i forhold til Ukraina-kirken: [Kirken i møte med krigen i Ukraina - Ressursbanken, Den norske kirke](#)

Seminar under MKR-møtet i mai

Seminalet kan ha to hovedformål og inneholde noe av dette:

1) Skolering

- Ethiske tema knyttet til krig slik som
 - Når mener kirken det er legitimt å bruke væpnet makt? «Rettferdig krig»
 - Hva menes med «rettferdig fred»?
 - Kirkens virkemidler i fredsarbeidet
 - Krigens folkerett
 - Norske myndigheter (FN, NATO og EU) sin rolle: militær støtte, sanksjoner og diplomatiske initiativer
 - Ressursbruk og prioritering: Ukraina, flyktninger, krigens globale følger
- Den russisk-ortodokse kirkes medvirkning til krigen
 - Religiøs legitimering av krig – kristen retorikk
 - Andre russiske kirkers holdning og situasjon
- Kirken i Ukraina
- Økumenisk engasjement i Ukraina-krigen

Til denne delen vil det være aktuelt å invitere eksterne innledere.

2) Drøfting: Hva bør Den norske kirke v/MKR gjøre nå?

- Utarbeide en etisk betenkning om krigen i Ukraina
- Reflektere over hvilke virkemidler og handlingsrom Den norske kirke har for å bidra til fred i Ukraina – og til forsoning når krigen er over.
- Hvordan forholder vi oss til russere og ukrainere i Norge (flyktninger og bosatte)?
- Drøfte hvorvidt Den norske kirke kan dra nytte av at Russland er vårt naboland for å kunne påvirke Den russisk-ortodokse kirke. Komme med konkrete handlingsalternativer.
- Initiativer overfor norske myndigheter (flyktninger, bistand og annet)
- Lokalmenighetenes rolle?

KISP drøftet krigen i Ukraina på sitt møte 6. februar og har flere anbefalinger til oppfølging i MKR. Disse utdyper noen av problemstillingene nevnt ovenfor og bør legges til grunn for samtalen i rådet.

Vedtak (KISP 03/22: Ukraina-krigen og krigens etikk)

Kirken har ansvar for å bidra til at det føres en samtale også om de store, vanskelige spørsmålene.

1. KISP ber om at følgende perspektiv tas med i arbeidet med seminaret om Ukraina-krigen i tilknytning til Mellomkirkelig råds møte i mai:
 - Vi er alle ofre i krig.
 - Hvordan brukes de forskjellige verdensbildene i krigen? Kan kirkenes verdensbilde bidra til å lede oss ut av den?
 - Hva er seier? Bør kirken definere seier på sin måte, og hvordan ser det i så fall ut?

2. KISP anbefaler Mellomkirkelig råd i sitt videre arbeid å legge vekt på:

- Å skape rom for samtale om krigen, om andres og våre egne verdensbilder knyttet til den og om mulige veier til fred
- Å reflektere over kirkenes rolle i lokalmiljøer hvor det er russere og ukrainere. Er det muligheter til å finne eller skape trygge rom?
- Å vurdere å invitere ukrainere og russere bosatt i Norge, for eksempel studenter, som ressurspersoner for et mer nyansert bilde
- Å gi ukrainere og russere rom til å fortelle sin historie («seriemonolog» hvor det handler om å lytte for å forstå)

Økonomiske/administrative konsekvenser

Utgifter til seminaret dekkes i det ordinære budsjettet.